

(id., id. III, 118).

De vegades és intr. o absolut, 'despatxat': «suplicà-li que li plagués d'espeegar sobr' aquest fet, que-y donàs treva d'un gran temps», 1304 (Finke, *Acta Ar.* III, 125). Més sovint transitiu, amb complement de l'afer: «sia curós de captar les dites cartes e de fer espeegar lo dit missatge», referent a fets de 1291 (Finke, *Acta Ar.* I, 11); «com la dita Ciutat haja de necessitat, de present, d'espeeguar alguns afers necessaris a la universitat --- los quals sens messions necessàries a 'quells, espeeguar no-s porien ---», *Establiments de Tortosa* de 1340 (*BABL* XI, 401); «vostra missatgeria, en la qual a espeegar e a venir deçà donats tota diligència que puscats», S. XIV (Rubió, *Docs. Cult. Cat. M-E.* I, n.º 237).

I no és menys freqüent que es tracti, altres vegades, de despatxar un document o d'expedir una mercaderia: «lo canceller --- les lletres segellar faça e espeech als demanants» en les *Ordinacions* citades, de 1344 (*CoDoACA* v, 115); i un de tan tardà com: «les quals mercaderies havem manat d'espegar per la sorra del mar, y ad aquelles havem certa guarda a ffi ningú toque aquelles, fins a tant hajen molt exactament purgat», a. 1587 (RLR LIII, 412, ço es tracta aquí de *manat desplegar* 'm. disseminar?') En fi pot pendre el sentit d'«accelerar, apressar»: «si la vostra armada és ja partida, ben està; si no, sia vostra mercè, senyor, que la fazats espeegar e trametre, con pus tost se porà fer», a. 1324 (Finke, *Acta Ar.* III, 462) i com a refl.: «--- demà serets ma muyler---. E posà-li la corona en lo cap. La donse<1>la veé que'l fet s'espeagava, gitàs en terra plorant ---», *Filla del Rei d'Hongria* (*NCL* XLVIII, 34). *Espeegador*; *espeegament*; *espeegadament*. Cf. *DESEMPALLEGAR-SE*.

Sembla que s'ha de relligar amb *espeegar*, i la seva família etimològica, el mall. *espitxar-se* 'córrer o acuitar-se cap a un lloc', 'posar-s'hi en camí': «se fa precís que l'espitxes a tal bosc, que hi ha un animal així --- i el menes aquí», rondalla d'AMALcover (*BDLC* XVI, 131), «día 17 s'espitxa a Santa Pola ---», id. (*BDLC* I, 79). És probable que resulti d'un encreuament de *despatxar-se* o més aviat el seu èfimon fr. ant. *despeechier* amb el cat. *espeegar-se* (**esp(e)igar-se*), sense descartar que sigui amb *esquitxar* (amb el qual no deixa d'haver-hi alguna coincidència, veg. *BDLC* X) o que hi hagi en això quelcom de mossàrab (no ho crec, però no ho vull rebutjar del tot); a tenir en compte el que diu MLWagner, *Bol. del Inst. C. y Cuervo* VI, 196-7, però crec que no hi ha cap relació directa amb el cas de l'it. *impicciarsi* (< fr. ant. *empeechier*).

Un mot rar no recollit en cap lèxic és *+espeülar* 'anar-se'n, posar-se en camí, cuitar', que només coneix per un passatge de Guimerà: «Y ara que Déu te guilhi y l'àngel bo... Au, *espeüla*: de pressa!... Y com hi ha món, que si't trobo pel bosc t'enjego l'escopeta» (*La Santa Espina* I, esc. 4, ed. 1907, p. 28). Segurament també encreuament d'*espeüt* / *espeegat* / *despatxar*: potser amb *recular*?, amb *espeuar-se* o *espeüllar-se* 'malmetre's els peus caminant? ¿Amb *pauil* 'pantà' (cf. *empantanejat*, *desempantanejar*)? És veritat que

no satisfà l'encreuament amb tals verbs i que caldria tenir més notícies del mot.

¹ *AlcM*, § 2, en construcció reflexiva i en el sentit feudal de 'deseixir-se, desafiari', 'desprendre's del lligam i de la pau amb un senyor' (Jaume I, Muntañer etc.). Però *AlcM* s'excedeix en confondre aquesta accepció i les populars balears amb el cultisme *expedir* (de sentit comercial, administratiu), distint per la seva geografia, cronologia, ambient i matís semàntic i estilètic, escrivint-ho tot amb z, reduït tot a un sol article i intercalant illòdicament les accepcions.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
¹⁵ *impediment*, *impedimenta*, *impedència*, *impedible*, *impedient*, *impeditiu*, *inimpedit*, *espeüt*, *espaüt*, *espaür*, *espedir*, *despedir*, *expedir*, *expedient*, *expedientar*, *expedienteig*, *expedició*, *expedicionari*, *expedicionista*, *expedidor*, *expeditiu*, *espeegar*, *espeegar*, *espaegar*, *espegar*, *espeegador*, *espeegament*, *espeegadament*, *espitxar-se*, *espeülar*.

Impellent, *impellit*, V. *espellir* *Impenetrable*, V. *penetrar* *Impenitència*, *impenitent*, V. *penedir-se*
²⁵ *Impensa*, V. *despendre* *Impensable*, *impensat*, V. *pes*

IMPERAR, pres del ll. *impërare* 'manar, donar una ordre'. □ 1.ª doc.: Belv.

Mot molt erudit, solament usat, sigui com a sinònim emfàtic de *regnar*, sigui com a parió d'aquest en tant que es parla d'un emperador.

DERIV.: *Imperatiu* [fi S. XIV, Eiximenis, *DAG.*; Lacav.]. *Imperant*. *Imperatori*.

Emperador [S. XIII], prolongament mig-savi del ll. ³⁵ *imperator*, -*öris*, 'el qui mana', 'general', 'emperador': «un cavaller venc a peu, e portava sa lança en sa mà, e sa espasa per son coll --- lo juglar dix a Blanquerna que aquell cavaller era l'emperador, cor ell lo conexia e l'avia vist moltes vegades; lo juglar e Blanquerna feeren reverència e honor a l'emperador, e l'emperador amigablement los saludà», Llull (*Blanquerna*, *NCL* I, 237.4). Apareix en molts textos medievals, des de Desclot (*NCL* II, 19) fins a JoMartorell, on l'emperador de Constantinoble fa un paper novellesc de primer pla. *Emperador* ha estat anomenat un peix poderós (tal com *peix-rei*, cast. *pejerrey*), de la mena del peix espasa si bé un poc més petit (StPol de Mar, 1925; Benicarló, 1961; Formentera, 1963 etc.).

Emperadriu 'muller de l'emperador': «Sent Ambrosi --- fo tramès a <ll. ab> l'emperador, En Valencian, a regir la província de Ligúria --- e con él anàs en una ciutat per ordenar un bisbe, a la sua election contrastava Na Justina, *emperadriu* e-ls altres iret-yes ---», *VidesR* (94v1, 95r1; que el ms. B reemplaça per *emperadora*); «Blanquerna ---dix l'emperador--- dolorós és mon partiment de la vostra agradable persona: a ordenar me cové mon alberc, e l'alberc de la *emperadriu* ma muller, e tot l'emperi vull ordenar ---», *Blang.* (*NCL* I, 244.4); en Desclot usa la variant *emperadrís* (*NCL* II, 19.2, 47.10) aproven-